

Sporen van de Buurt

Orgel Oude kerk Ede

Buurtspraak Ede en Veldhuizen 16-09-2021

Rond de Grijze Toren: De bijdrage van de Buurt bij de aanschaf van een orgel 1845

De Oude Kerk van Ede beschikt sinds 1845 over een “pijporgel”. De relatie van de Buurt met dit orgel begint voor de Buurt op de Buurtspraak van 1842. Wat in “Rond de grijze toren” met het volgende verhaal werd beschreven.

De Rhijnspoorweg, de buurt en het orgel in de kerk

“Een gebeurtenis van belang was de aanleg van de spoorweg tussen Utrecht en Arnhem in 1840. Te Ede kwam een onaanzienlijk station, in de volksmond „de Keet” genoemd, welke naam zich lange jaren wist te handhaven. Nog in 1877 stopten pas 4 treinen in elke richting. De spoorweg werd dwars door de buurgronden van Maanen en Veldhuizen aangelegd en verschaftte de buurten een aanzienlijk saldo.

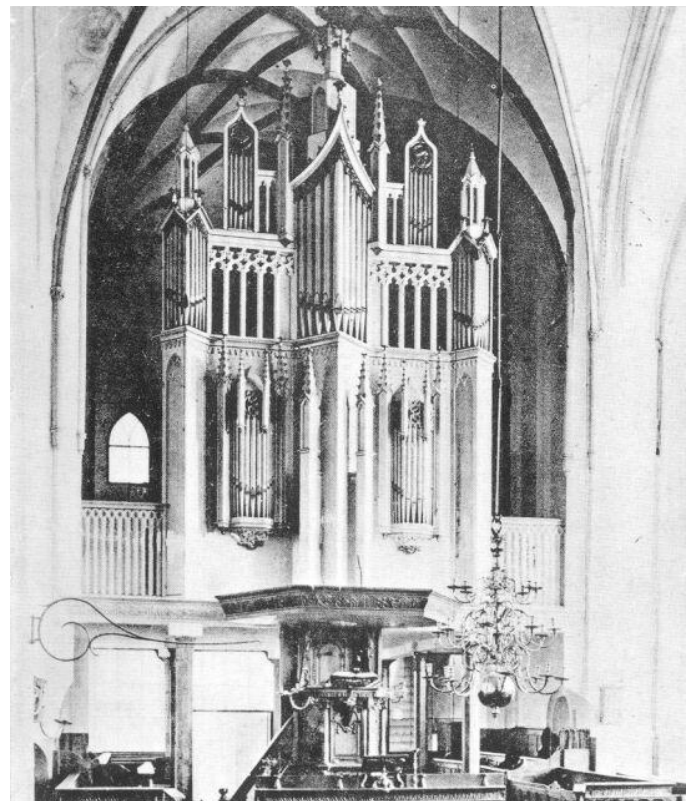
Zo had Ede-Veldhuizen een saldo van ruim f 700.— in kas. Op de Buurtspraak van 1842 werd door een der buurmeesters voorgesteld een deel daarvan te besteden tot het verkrijgen van een orgel in de kerk. Al jaren bestonden er plannen tot het verkrijgen van een orgel, maar ze stuitten allen af op het gebrek aan geld. Andere buurtmeesters ondersteunden het voorstel.

De geërfden J. C. Fischer, J. Eylander, W. Jansen en W. Horsting wensten de som te bepalen op f 500,— en voor dit doel aan Maanen een zelfde bedrag te vragen. Het resultaat was, dat er een commissie gevormd werd, bestaande uit: 1. vertegenwoordigers uit het College van Kerkvoogden; 2. idem uit de Kerkeraad, waaronder de predikant Ds. Detmar; 3. de buurmeesters van Ede-Veldhuizen, n.l. D. Hendriks, A. C. Mulder, C. Melissen en J. Willemsen; 4. vertegenwoordigers der buurten, n.l. A. van Eeck voor Maanen, T. Jansen voor Doesburg, W. Jansen voor Veldhuizen, T. Toonen voor Wekerom, H. Bussink voor de Ginkel, H. Veenschoten voor Ederveen en 5. voor het dorp J. C. Fischer, P. C. Neelmeijer, de koster-schoolmeester en J. van Grootheest.

De commissie komt voor 't eerst samen op 18 oktober 1842 ten huize van het lid H. Prins, kerkvoogd. Daar wordt met algemene stemmen tot voorzitter gekozen de heer J.C. Fischer, die ook het secretariaat waarneemt. Hij was dus voorzitter-secretaris en de ziel der commissie. 10 november kwam men reeds opnieuw bij elkaar. Behalve de f 500,- van Ede-Veldhuizen, had men toezegging van Maanen van een bedrag van f 500,-. Doesburg schonk f 250,-, later nog eens f 250,-. De Heer van Kernhem, baron van Heeckeren, gaf f 300,- en de grootgrondbezitter baron van Pallandt f 100,-.

Enkele andere personen gaven f 51,-, terwijl de collecte f 745,- opleverde. In totaal f 2696,-. De totaalkosten bedroegen f 8451,-, zodat er een tekort van f 5755,- was, dat door de Kerkvoogdij betaald werd. Het orgel werd op 5 Februari 1845 door de commissie aan de Kerk overgedragen. De „Commissie tot daarstelling van een orgel in de Kerk te Ede” werd grote dank gebracht voor haar arbeid, in 't bijzonder de voorzitter Fischer, voor zijn loffelijke ijver en nauwgezet toezicht.”

Bron: Ronde de Grijze Toren 1958 / L.C. Schreuders

Schwartzorgel 1845 Oude kerk Ede

Schwartze-orgel

In 1842 was de wens reeds uitgesproken, maar er was toen geen geld voor een orgel. In de jaren die volgden ontving de kerk echter een aanzienlijke som geld door verkoop van gronden ten behoeve van de aanleg van de Rhijnspoorweg. Er moest uiteindelijk gekozen worden tussen een instrument van de firma Naber uit Deventer, of van de firma Schwartz uit het Duitse Anholt.

De keuze viel op de firma Schwartz, die een pijporgel aanbood voor 3.500 gulden. Door transport- en verbouwkosten kwamen de totale kosten echter uiteindelijk uit op 8.451 gulden. Voor het orgel werd een galerij gebouwd boven de preekstoel, die toen voor het op dat moment nog afgesloten koor van de kerk stond. Het orgel had oorspronkelijk een wit front dat tot aan het gewelf van de kerk reikte.

In 1917 werd, wegens ruimtegebrek, het koor bij de kerk getrokken en moest het orgel worden verplaatst naar een galerij aan de westzijde van de kerk. Aangezien het schip lager is dan het koor, werd om het daar passend te maken de helft van het front er letterlijk afgesnoeid en verknoeid. De orgelkas werd verkleind en bruin geschilderd.

In 1963 werd de kerk grondig gerestaureerd. Het werd niet haalbaar geacht het Schwartz-orgel nogmaals te restaureren en dus werd er uitgekeken naar een nieuw orgel. In 1965/67 werd het dan ook vervangen door de huidige Van Dam/Pels orgel.

Bron: Wikipedia Oude kerk Ede

Foto: Het aangepaste Schwartz orgel rond 1955

Foto: Van Dan/Pels orgel 1965/1967

Foto: Van Dam Pels orgel na restauratie 2021 / Berend van Steenbeek

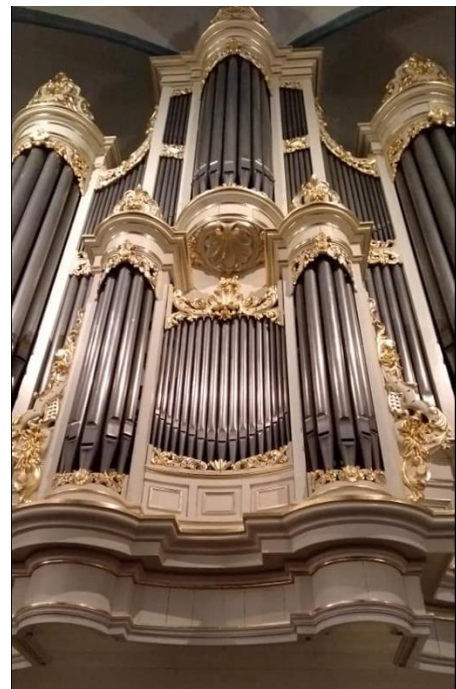
Het Van Dam/Pels orgel

In 1967 werd het van Dam/Pels orgel van de Hervormde Kerk in Nieuwe Niedorp verplaatst naar de Oude kerk te Ede. Het orgel kwam beschikbaar omdat de kerk van Nieuwe Niedorp wegens bouwvalligheid werd gesloopt. Dit orgel werd in 1877 gebouwd door de firma Van Dam uit Leeuwarden. In Ede werd het gerestaureerd en uitgebreid door de firma Pels te Alkmaar en geplaatst op de plaats waar het oude orgel was afgebroken Adviseur hierbij was de bekende Nederlandse organist Feike Asma.

Van september 2020 tot april 2021 werd een algehele renovatie uitgevoerd door de firma van Vulpen Orgelbouw te Utrecht. De belangrijkste aanpassingen hierbij waren vooral het terugbrengen van het hoofdwerk naar de oorspronkelijke dispositie en winddruk; de windvoorziening werd geheel vernieuwd en teruggebracht naar de oorspronkelijke opstelling met één grote magazijnbalg. De oorspronkelijke hogere winddruk is teruggebracht waardoor het orgel nu krachtiger klinkt. Daarnaast werd ook het schilderwerk opnieuw aangebracht in de oorspronkelijke lichte kleur en het bladgoud op de ornamenten is geheel vernieuwd. Bron: Wikipedia Oude kerk Ede

Foto's Orgel Oude Kerk 2020 / Berend van Steenbeek

> Met dank voor de ondersteuning bij dit verhaal van Roel Cirkel, oud adm. Buurtmeester